

Matisos, contradiccions i notícies falses a la Veneçuela de la Revolució Bolivariana

El discurs dels governs de les grans potències internacionals i d'alguns mitjans de comunicació fa pensar que el Govern bolivarià de Nicolás Maduro està a punt de caure a causa del col·lapse humanitari que es viu al país. Però realment és així? CRÍTIC ha viatjat fins a la capital veneçolana per visitar alguns projectes polítics i socials i entrevistar la seva gent. I els carrers de Caracas expliquen una història amb més matisos.

Text i fotos: Mar Romero

Des del Cuartel de la Montaña, on està enterrat Hugo Chávez, es veu el barri popular de La Piedrita, un dels bastions de la Revolució bolivariana. Foto: MAR ROMERO

Veneçuela és una qüestió que sovint polaritza els posicionaments i debats polítics. L'agenda mediàtica ha estat marcada durant les darreres setmanes per l'autoproclamació del president de l'Assemblea Nacional veneçolana, Juan Guaidó, i la consegüent cadena de reconeixements internacionals dels governs conservadors americans i de la Unió Europea. El discurs d'aquests governs i d'alguns mitjans de comunicació fa pensar que **el Govern bolivarià de Veneçuela està a punt de caure a causa del col·lapse humanitari que es viu al país**. Però realment és així? CRÍTIC ha viatjat fins a la capital veneçolana per visitar alguns projectes polítics i socials i entrevistar la seva gent. I els carrers de Caracas expliquen una història amb més matisos.

Quines són les causes de la crisi econòmica veneçolana?

Veneçuela passa [una crisi econòmica](#) que té un ampli efecte sobre la seva població. El seu PIB va decreïxer un 15% l'any 2018 després de creixements anuals per sobre la mitjana de la regió. Des de l'arribada de Nicolás Maduro a la presidència, Veneçuela acumula una caiguda d'un 45% del PIB. La inflació s'ha disparat: **els preus han augmentat un 13.000% durant el darrer any**. Hi ha cues als bancs per treure només 3.000 bolívares, que equivalen a menys d'un euro. Respecte als ingressos, els productes alimentaris i els medicaments són massa cars per a la majoria de la població. Un salari mínim és d'uns 10.000 bolívares la setmana (uns dos euros i mig), i només una dotzena d'ous en costa 6.000. El Govern ha impulsat un sistema de caixes CLAP, uns paquets de menjar que s'envien als veneçolans gratuïtament. Funcionen bé a la capital, on cada família en rep una o dues cada mes, però a les zones rurals els subministraments triguen a arribar.

Ara bé, què desencadena aquesta crisi? D'una banda, ve donada per la caiguda dels preus del petroli. Veneçuela depèn àmpliament de [les exportacions d'aquest combustible](#): el 2013 va ingressar 60.300 milions de dòlars a través de la venda del producte, mentre que el 2015 la xifra va baixar fins als 22.000 milions de dòlars. D'altra banda, la comunitat internacional i especialment els Estats Units han impulsat **un bloqueig econòmic contra el país chavista amb efectes devastadors**. Un [informe del Centre Estratègic Llatinoamericà de Geopolítica \(Celag\)](#) conclou que el bloqueig ha suposat la pèrdua de 350.000 milions de dòlars en producció de béns i serveis entre el 2013 i el 2017. Segons aquestes dades, la pèrdua d'aquests recursos seria la causa en un 60% de la crisi econòmica que passa el país.

Al bloqueig financer s'hi han afegit recentment **sancions dels Estats Units contra PDVSA**, la companyia petrolera estatal. El Govern nord-americà no donarà els diners de les compres de cru a l'empresa veneçolana. Els efectes d'aquesta mesura són immensos, especialment quan es té en compte que un 45% de les exportacions de petroli de Veneçuela són als Estats Units. L'Administració estatunidenca calcula que les sancions afectaran 7.000 milions de dòlars en actius de PDVSA i provocaran pèrdues d'11.000 milions de dòlars durant el 2019.

La situació a Veneçuela, doncs, és greu, però cal posar-la en context. De fet, hi ha una proporció més gran de gent que viu amb menys d'un dòlar diari en països com [el Perú, Bolívia, l'Índia o Kenya](#) que a Veneçuela, i més gent viu sota la línia de pobresa nacional a Ucraïna, a Turquia o a Rússia que al país llatinoamericà.

També cal destacar la xifra de migrants veneçolans que han abandonat el país a causa de la situació econòmica. Els veneçolans a l'exterior [s'han multiplicat per quasi 2,5](#) entre el 2015 i el 2017, i es calcula que ja arriben als tres milions de persones. Colòmbia és el principal país receptor de migració i [ha rebut ajuda dels Estats Units](#) per gestionar l'onada de veneçolans que s'instal·len al país. Ara bé, segueix havent-hi més colombians migrats a Veneçuela que no veneçolans a Colòmbia: [prop de vuit milions de colombians](#) en van fugir per culpa del conflicte armat i tenen l'estatus de refugiats al país veí.

Els ulls de Chávez observen Caracas des de l'edifici del Banc Central de Veneçuela. Foto: MAR ROMERO

El debat internacional es farceix de notícies falses

Fa dues setmanes, els Estats Units picaven a la porta de Veneçuela amb uns camions del que van anomenar "ajuda humanitària". La gran majoria de mitjans no es van qüestionar aquest terme fins que el president de la delegació de la Creu Roja a Colòmbia [es va negar a reconèixer com a ajuda humanitària](#) el carregament de subministraments enviats pels Estats Units. "No participem en allò que, per a nosaltres, no és una ajuda humanitària", va declarar a la premsa. Hi afegia que "el terme 'humanitari' ha de ser protegit" sota els preceptes de la "independència, imparcialitat i neutralitat", uns requisits que en aquest cas no es complien.

Però el que finalment va fer vessar més rius de tinta va ser l'incendi dels camions de subministraments quan Guaidó va intentar fer-los entrar a Veneçuela a través de la frontera amb Colòmbia. Ambdues parts es van acusar de l'incident, i el discurs que els responsables havien estat les forces de seguretat veneçolanes va quallar. El vicepresident dels Estats Units, Mike Pence, va assegurar que el Govern de Maduro [havia cremat "menjar i medicaments"](#). Guaidó [va afirmar el mateix](#). Cadenes de televisió internacionals van assegurar que la Guàrdia Nacional veneçolana [havia incendiat l'ajuda](#). Ara bé, el diumenge 10 de març, 'The New York Times' [va publicar una investigació](#) que demostra el contrari: manifestants opositors van ser els responsables de cremar els vehicles. El mateix reportatge qüestiona que els camions transportessin medicaments, una de les afirmacions més repetides.

La controvèrsia mediàtica, però, es dona de banda i banda. Maduro ha afirmat [que no hi ha cap persona morta](#) arran del tall elèctric que dura des del dijous 7 de març. En canvi, [organitzacions no governamentals com Codevida](#) han registrat la mort de 15 persones malaltes. Les afirmacions també s'entrecreuen arran d'aquest succés: Guaidó i els països que li donen suport asseguren que la culpa del tall elèctric la té la mala gestió de Maduro, mentre que el Govern bolivarià denuncia que ha estat

causat per un atac cibernètic. El president veneçolà també [ha negat l'existència de la crisi humanitària](#), i, tot i que el terme pot estar disputat, les xifres sobre la situació econòmica de Veneçuela són indiscutibles.

La comuna El Panal 2021 és una de les més antigues de Veneçuela. Un dels seus responsables de seguretat treballa davant el lema chavista "Comuna o nada". Foto: MAR ROMERO

El suport al Govern bolivarià és més ampli del que alguns diuen

Guaidó estén un discurs triomfalista que deixa entendre que [la caiguda de l'Executiu és a tocar](#), però la realitat és que les bases chavistes són més sòlides del que alguns es pensen. Durant el torcebraç de l'ajuda humanitària a la frontera, el Govern colombià assegurava que uns 350 militars havien desertat i havien travessat la línia cap al país veí. Les xifres oficials veneçolanes [són de 100 membres](#) de les Forces Armades desertats. Més enllà del xoc de declaracions, els efectius militars de Veneçuela [estan sobre les 200.000 persones](#), és a dir, que, si és cert que 350 soldats han desertat, suposa un 0,20% del total, una xifra que, tot i no ser menyspreable, no és massiva.

D'altra banda, el Govern també compta amb les Milícies Bolivarianes, un cos de civils preparats per complementar les tasques de les Forces Armades quan l'Executiu ho ordeni. Un dels seus membres, José Rosales, explica a CRÍTIC que cada milicià té assignada una arma custodiada per l'Estat. El Govern chavista diu que a tot Veneçuela [hi ha més d'un milió i mig de civils](#) adherits a aquest cos. Ara bé, Rosales, registrat com a milicià per l'estat de Trujillo, assegura que a la seva regió, d'uns 945.600 habitants, hi ha 4.000 milicians registrats. Si inferim aquesta dada per a la resta del país, es pot calcular que el total de milicians veneçolans s'aproparia als 135.400 efectius. Per poder comparar, el personal de les Forces Armades de Xile és de 121.900, i el d'Espanya s'apropa als 200.000.

Ara bé, **el suport a Maduro va més enllà del poder militar que té Veneçuela**. Caracas està

dividida en dues: l'est té tradició opositora, mentre que l'oest és un bastió chavista. Passejar pel centre, la frontera entre totes dues zones, i parlar amb la gent que hi camina, hi treballa i hi viu és un bon termòmetre per entendre el clima que es respira al país. En un ambient de calma tensa, el centre funciona amb una normalitat relativa, interrompuda en algunes ocasions pels talls elèctrics: els comerços i els mercats són oberts, abastits amb productes molt cars, però abastits. Per a l'elaboració d'aquest reportatge, CRÍTIC ha entrevistat una desena de persones i ningú no va defensar una intervenció militar per part dels Estats Units en preguntar-li sobre la situació del país. El descontentament amb la gestió del Govern de Maduro era patent, però tampoc no era majoritari. Per a alguns, tot i no aprovar l'Executiu veneçolà, defensar el projecte de país era més important en aquest context d'enfrontament.

“No s'ataca un Govern: s'ataca una idea, un projecte d'emancipació”. Aquestes són les paraules de Luismar, una de les dirigents d'una comuna veneçolana a unes cinc hores de Caracas, anomenada [El Maizal](#). Les comunes són unes organitzacions territorials que existeixen en diversos punts del país i que tenen alts nivells d'autoorganització dins el seu territori. A El Maizal, una comuna rural, tenen diferències amb la via institucional del Partit Socialista Unificat de Veneçuela (el PSUV, el partit de Maduro): la seva aposta es basa en l'autogestió i l'organització de base, i senten a vegades la reticència del Partit a donar més poder a aquest tipus d'expressions populars. Així i tot, Luismar no dubta a donar suport incondicional a “la legitimitat del Govern” de Maduro, precisament perquè “l'atac” internacional busca “desmuntar tot el projecte socialista”. De fet, les comunes s'han organitzat per fer front a la crisi econòmica que viu el país. A El [Panal 2021](#), una comuna urbana al barri chavista del 23 de Enero, tenen una moneda pròpia que circula dins tota la comunitat i evita així els problemes de la inflació. A El Maizal tenen prou producció agrícola per alimentar els habitants de la comuna i superar la falta d'abastiment de menjar.

El suport també és internacional: entre el 24 i el 27 de febrer es van reunir a Caracas més de 500 delegats de 80 països de tot el món per donar suport a “[la sobirania veneçolana](#)”, en la primera trobada mundial de l'Assemblea Internacional dels Pobles. João Pedro Stedile, el líder del Moviment de Treballadors Rurals sense Terra del Brasil (MST), deia en l'obertura de l'esdeveniment que els pobles faran “el que sigui per impedir una guerra al continent” i recordava el següent: “Aquí està succeint la batalla d'aquest segle de tots els pobles del món”.